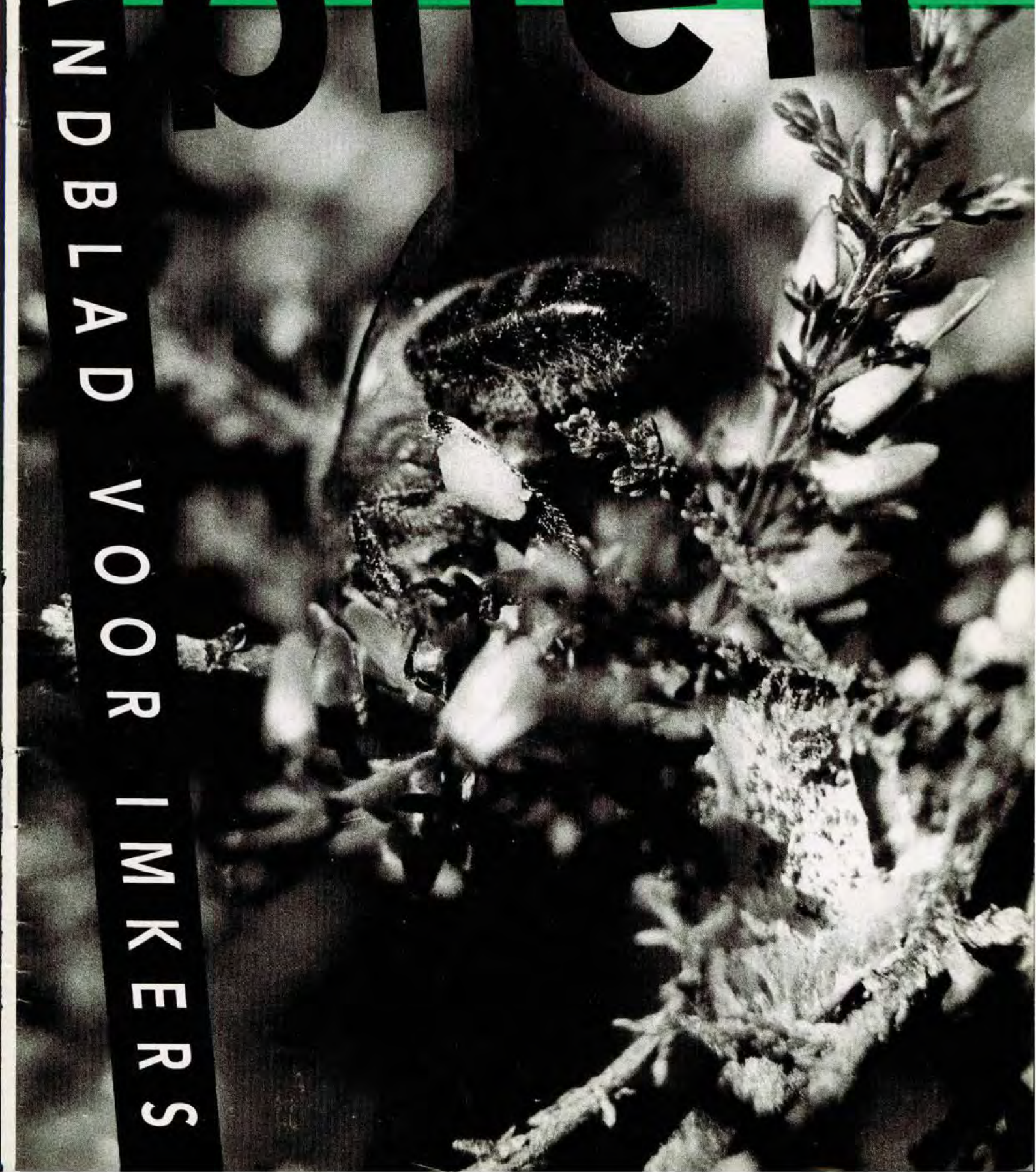

Uitgegeven door de Imkersbonden van de ABTB en de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de NCB, en de VBBN

3/10
oktober
1994

biijen

MAANDBLAD VOOR IMKERS

Een combinatie van verschillende methoden

De heer G.J. Smedts ontmoette tijdens zijn vakantie de heer J. Habicher, imker in San Valentino (I), dichtbij het drielandpunt Zwitserland, Oostenrijk en Italië. De heer Habicher stuurde hem een beschrijving van zijn bestrijdingsmethode tegen de varroamijt. De heer Smedts vertaalde deze in het Duits geschreven tekst.

De bestrijding van de varroamijt ligt iedere imker na aan het hart. Daarom wil ik u de door mij met succes toegepaste biotechnische behandelingsmethode niet onthouden. Met deze methode is het mij gelukt het merendeel van de varroamijten uit de bijenvolken te verwijderen en bovendien ook nog de honing-opbrengst te verbeteren.

Echt imkeren

Wat een echte imker van maart tot mei doet of zou moeten doen:

- stimulerende drank geven ter verdere ondersteuning bij het voeren tot de kersenbloei (afscheponing in bijentheo oplossen en bij elke vijf liter vloeibaar voer 1,5 citroen geven; verhouding 1:1; de hoeveelheid aanpassen aan de grootte van het bijenvolk).
- het verzegelde darrebroedraam (lokraam), dat gedurende de winter in het volk hing, voor het uitkomen verwijderen. De raat met een kartelmes ontzegelen, uitkloppen en door middel van een waterstraal schoonspuiten. De verwijderde darreraat direct door een bouwraam of een uitgebouwde darreraat vervangen (2-3 maal herhalen). Met dit darrebroedraam wordt een groot deel van de overwinterde varroamijten uit het bijenvolk gehaald en vernietigd en wordt de startpopulatie van de varroamijt in het voorjaar tot een minimum gereduceerd. Alleen al door deze maatregel wordt bepaald of in het volk tijdens de groei van de mijtenpopulatie de schadedrempel wel of niet wordt overschreden. Deze bepaalt of het bijenvolk zonder schade overleeft of ineenstort.
- De volgende punten moeten door de imker in acht worden genomen:
- een voor de bijen gunstige en milieuvriendelijke omgeving bieden; geen massale opstelling van bijenvolken, hoogstens tien bijenvolken bij elkaar.
- een natuurlijke drinkplaats in de nabijheid is gunstig:

als die er niet is, moet de imker voor een kunstmatige drinkplaats zorgen.

- de voedingssituatie van het volk moet in het oog gehouden worden; pollenaanbod gedurende het gehele jaar; per volk moet altijd 6-8 kg voer aanwezig zijn.
- voldoende ruimte voor een onbelemmerde ontwikkeling van het bijenvolk in het voorjaar.
- koninginnen vervangen: selectie en teelt van varroa-resistente volken.

Om de varroamijt de baas te blijven moet de imker zeer nauwgezet imkeren. De extra hoeveelheid werk en kosten moet hij op de koop toe nemen.

De imker kan zelf bepalen hoe groot de overlevingskans van zijn bijenvolken is.

Biotechnische varroamijtbestrijding tijdens de hoofddracht (mei tot begin juli)

Omdat een groot gedeelte van de in het bijenvolk aanwezige varroamijten zich in het gesloten broed bevindt, plaatst de imker tijdens het uitkomen van dit broed een keer per week een lege raat, de zogenaamde vangraat, midden in het broednest. Na het verzegelen van de vangraat vervangt men deze herhaaldelijk door een nieuwe en behandelt men verder deze raten met de damp van mierzuur (twee Illertisser mijtenplaten). Deze behandeling wordt hieronder beschreven.

Tijdstip van de behandeling: tijdens de hoofddracht (mei tot begin juli), wanneer de volken hun maximale grootte bereiken en gedeeltelijk in zwermstemming zijn, wordt van ieder volk een aflegger met de oude koningin gemaakt. De behandeling van de gehele bijenstand moet in één keer plaatsvinden.

De aflegger wordt als volgt samengesteld:

- één raat met voer en stuifmeel
- twee lichtbruine raten
- één raat met open broed, bijen en de koningin
- twee lichtbruine raten
- één raat met voer en stuifmeel
- jonge bijen van vier raten met open broed.

De behandeling

De aflegger op een afstand van 2-3 km van het

Een deel van de bijenstand van de heer Habicher. Foto: G.J. Smedts

264

moedervolk neerzetten en direct laten vliegen. 's Avonds een liter vloeibaar voedsel (afschepshoning, bijentheecitroen) geven. De in het moedervolk aanwezige redcellen verwijderen en het moerrooster verwijderen. Het grootste deel van de varroamijten bevindt zich nu in het verzegelde broed in het moedervolk. Indien er reserve-volken aanwezig zijn, worden hiervan ook afleggers gevormd. Deze afleggers zijn later, na het verwijderen van de koninginnen, geschikt voor het opkweken van koninginnen. De van de reservevolken overgebleven met bijen bezette raten, worden over de moedervolken verdeeld.

Na één week: eerste vangraat

Uit de moederloze moeder-volken worden alle redcellen verwijderd. Men neemt nu de inmiddels gesloten broedraat (zonder bijen!) uit de aflegger en plaatst deze in het moedervolk. Theoretisch moet nu de aflegger vrij van varroamijten zijn. Tegelijkertijd neemt men uit de aflegger een raam met open broed (zonder bijen!), de zogenaamde vangraat en plaatst deze midden in het broednest van het moedervolk. Om werk te besparen kan men deze vangraat met een punaise in de kleur van het jaar merken. De aflegger krijgt weer twee lichtbruine lege raten en wordt met een 0,5 liter vloeibaar voedsel 's avonds gevoerd.

In de tweede week: tweede vangraat

De verzegelde eerste vangraat wordt uit het moedervolk genomen en door een raat met open broed (zonder bijen!) uit de aflegger vervangen (zoals bij de eerste vangraat).

In de derde week: derde vangraat

Behandeling zoals bij de tweede vangraat herhalen. Heeft de imker inmiddels koninginnen gekweekt, dan kan hij deze tijdens deze behandeling in de moedervolken invoeren.

Let op! Bij het ontbreken van redcellen op de vangraat kijken of er een jonge koningin aanwezig is. Aanvliegen van een jonge koningin is mogelijk.

Weer een week later: vierde en laatste vangraat

Behandeling zoals bij de tweede en derde vangraat herhalen. Wanneer u beschikt over bevruchte jonge koninginnen, kunnen deze nu in de moederloze moedervolken ingevoerd worden.

Nog een week later: vierde vangraat verwijderen

Indien er op dit tijdstip nog moederloze moedervolken zijn, dan kunt u het best deze volken met vitale afleggers verenigen. De overblijvende afleggers worden als reservevolk ingewinterd en dienen ter versterking van de moedervolken bij de eerste behandeling in het komende bijenjaar.

Wat gebeurt er met de vangraten?

Het gesloten broed wordt met de damp van mierzuur behandeld. Ik gebruik hiervoor een lege broedkamer met bodem en deksel. Zodra deze doos met vangraten gevuld is, wordt een Illertisser mijtenplaat op de bodem, dus onder, en een boven op de raten gelegd. De doos wordt gesloten en, indien mogelijk, in de zon geplaatst (betere verdamping). Na 90 minuten wordt de doos geopend en de raten worden goed doorgelucht. Daarna kunnen de raten bijvoorbeeld in reserve-volken geplaatst worden. Deze behandeling is gebaseerd op het artikel 'De werking van mierzuur in het gesloten broed', van Bernd Adelt en Karl-Heinz Kimmich.

Uit eigen ervaring kon ik vaststellen dat de op het tijdstip van het behandelen uitkomende bijen beschadigd zijn, de bijen die later uitkomen echter niet. Door de dieptewerking van het mierzuur in de broedcellen

worden de varroamijten gedood of zo zeer beschadigd, dat deze onvruchtbaar zijn.

Mierzuurbehandeling van het volk

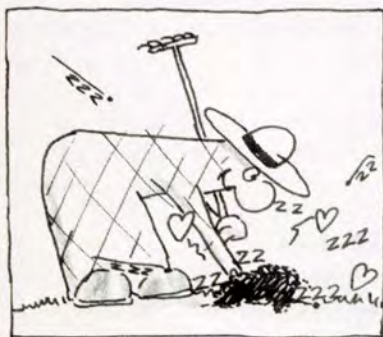
Na het afnemen van de honingkamer moet het volk met minstens twee liter suikerwater (1:1) gevoerd worden voordat de Illertisser mijtenplaten (1,5 per volk) gelegd worden. Intussen worden de volken verder opgekweekt. Tussen de mierzuurbehandelingen moeten 8-10 dagen liggen.

Ik leg de mijtenplaten altijd op de bodem. De gehele stand wordt 's avonds na de bijenvlucht behandeld. Het mag niet regenen en bovendien moet de buitentemperatuur 12-16°C zijn.

Afhankelijk van het resultaat van de mierzuurbehandeling wordt besloten of er wel of geen chemische behandeling met een toegelaten middel moet plaatsvinden.

bijen

ROBIN

Een mijlpaal voor de imkers uit Wezep en Hattem

Ab Kuypers

Met het gereedkomen van het eigen verenigingsgebouw kon op zaterdagmiddag 18 juni, de officiële opening plaatsvinden van 'Bijenschans De Voskuil', zo genoemd naar de naam van het gebied, de Voskuil. Deze middag zal ongetwijfeld als een mijlpaal in de herinnering van deze actieve vereniging blijven bestaan. Behalve de vele leden en de verschillende genodigden was ook **bijen** aanwezig. Hier volgt ons verslag, waarbij het verhaal van imkersvereniging Wezep/Hattem uit de mond van twee enthousiaste bestuurders werd opgetekend.

Een actieve club

Wezep/Hattem is een vijftig leden tellende imkersvereniging uit, zoals men dat hier zegt: 'Het noordelijkste puntje van de Veluwe'. Zes jaar geleden had Hattem nog een eigen subvereniging tot men fuseerde met Wezep, terwijl er al eerder een afsplitsing had plaatsgevonden van imkers uit Oldebroek, die samen met Elburg een nieuwe subvereniging vormden. Voorzitter Jan Arie van Berkum noemt het zelf: 'Een tamelijk actieve vereniging, die de gebruikelijke zaken als het plaatsen bij het koolzaad en de bestelling van suiker regelt. Ieder jaar organiseren we ongeveer vier vergaderingen met lezingen, dia-vertoningen, maar ook wel gewoon praatavonden. De opkomst van de leden varieert, gemiddeld komen er zo'n twintig man, denk ik.' Met nog vlug even een boterham er tussendoor, 'van eten is nog niets gekomen', en in aanwezigheid van de secretaris, Jules van der Weert praten we, een uurtje voor de ontvangst van de genodigden, over het wel en wee van Wezep/Hattem. 'Naast deze activiteiten nemen we tweemaal per jaar deel aan de voorlichting in Hattem. In het voorjaar tijdens de Oranjemarkt op Koninginnedag en in de winter tijdens de Kerstmarkt. Verder proberen we ieder jaar een excursie te organiseren. Vanuit de vereniging wordt de koninginneteelt bevorderd, we doen dat met Buckfastbijen. In de verenigingsstal staan enkele Buckfastvolken, maar ook volken van het gewone ras.' 'Wanneer straks het eigen gebouw eenmaal goed in gebruik is, willen we de komende winter starten met een ledenwerfactie. We gaan dan onder meer een kennismakingscursus geven.' Sinds 1982 geeft men

een eigen clubblad uit, 'De Spleut' genoemd, dat viermaal per jaar verschijnt. Deze naam symboliseert het bijeenhouden van de vereniging, zoals ooit in het oude korfvechten de 'braamspleut' het stro bij elkaar hield.

Een wederzijds belang

'Al in 1961, voor zover we het in de notulen konden nagaan, bestond de wens een verenigingsstal te bouwen op een eigen stuk grond. Pas in 1990 hebben we van de gemeente dit terrein toegewezen gekregen. Datzelfde jaar zijn we met de fondswerving begonnen. Daartoe hebben we een boekje uitgegeven, 'Bijentuin De Voskuil' dat we hebben opgestuurd naar mogelijke subsidieverstrekkers. Uiteindelijk ontvingen we subsidie van de gemeente Oldebroek, de provincie Gelderland, het Anjerfonds en de stichting Grasduinen. Daarnaast hebben we natuurlijk ook het nodige uit eigen kas betaald.' Doorlezen van het boekje leert dat men is uitgegaan van een wederzijds belang. De vereniging zocht harerzijds een representatieve lokatie, waar behalve het houden van eigen activiteiten ook scholen en andere geïnteresseerde groepen ontvangen kunnen worden. Anderzijds had de gemeente de behoefte om imkers die in de bebouwde kom hun liefhebberij uitoefenden en waarvan overlast werd ervaren, een alternatieve plaats te bieden. Verder bevat het boek een uitgebreid bouwplan en een exploitatiebegroting. Daarnaast werden mogelijkheden aangedragen om de Voskuil te ontwikkelen tot een goed drachtgebied. Naast de aanplant op de verenigingstuin wordt verder gewezen op de mogelijkheden van het braakliggen bij boeren in de directe omgeving en wordt het inzaaien van slootkanten, wegbermen en de met aarde afgedekte persbulten genoemd. Om de gemeente te motiveren deze plannen te stimuleren werd tegelijkertijd een schoolproject 'Bijenteelt' aangeboden. Van dit project hebben inmiddels veel scholen uit de omgeving gebruik gemaakt. Kennelijk heeft het resultaat van de bouwwerkzaamheden indruk gemaakt

Een eigen onderkomen

Nu beschikken de imkers van Wezep/Hattem over een onderkomen waar ze zichtbaar trots op zijn. Het terrein bevindt zich aan de Voskuil, een lokatie die zich

het best als een verenigingspark laat omschrijven. Behalve de ijsbaan bevinden zich hier nog een hengel-sportvereniging, een politiehondenclub en een motor-club. Het stenen gebouw bevat een bijenvrije bezoekersruimte, die een gezellige indruk maakt (niet alleen door de aanwezigheid van een bar). Er staat voorlichtingsmateriaal opgesteld, zoals een bibliotheek en een audiovisuele uitrusting. Een mooie collectie korven en kasten completeert de aankleding. De werkruimte waar de ongeveer tien zowel in kasten als in korven gehuisveste volken staan opgesteld, wordt afgescheiden door een aluminium schuifpui met glas. Het resultaat bezien kan ik me voorstellen, dat er veel werk is verzet. 'In oktober 1990 zijn we hier begonnen. Allereerst moesten de bomen worden gerooid. We zijn veel zaterdagdagen beziggeweest met de kettingzaag. Met de bouw van ons verenigingsgebouw konden we twee jaar geleden beginnen. Door vorst, maar ook af en toe door gebrek aan belangstelling en geld stagneerde het bouwen. Jan en Henk van der Kragt, bouwvakkers van beroep, zijn van groot belang geweest evenals, vooral tijdens de laatste fase, onze penningmeester Henk Nuesink. Maar er zijn natuurlijk meer leden zeer actief geweest. 'We hebben nu een terrein dat voor verschillende zaken gebruikt kan worden. We kunnen in ons eigen gebouw bij elkaar komen, we hebben ruimte om stallen te bouwen en een prima lokatie voor de voorlichtingsactiviteiten. De aandacht zal zich voorlopig op de verdere inrichting van de tuin richten. Het moet een insectenvriendelijke tuin worden, waar zich ook al een paddenpoel en een vleermuizenkelder bevinden. Wij kijken verder dan naar de bijen alleen.' 'Echt veel stallen zullen hier overigens niet komen. De meeste van onze leden hebben zelf een groot stuk grond, waar zij hun bijenvolken kunnen plaatsen. Deze verenigingstuin is vooral bestemd voor de imkers die in de bebouwde kom wonen.'

Officiële opening

Zo rond tweeën lijkt het wat warmer te gaan worden. De zon doet althans verwoede pogingen het dichte wolkendeek te doorbreken. Tevergeefs, het wil niet echt lukken, maar de effecten daarvan, waar het de temperatuur betreft, zijn toch merkbaar. Het zoemen vanuit de bijenstal neemt toe, de eerste colberts worden uitgetrokken. Zo wordt het een aardig, bijna zomers decor waartegen het officiële gedeelte van deze middag zich kan afspelen. Na een kort welkomstwoord van de voorzitter, die naar aanleiding van het gereedkomen van het verenigingsgebouw onder andere opmerkt: '... we zijn er nog niet,

Bijenschans 'De Voskule'

we beginnen pas', is het woord aan de aanwezige groepsbestuurder, de heer Smulders, speciaal gekomen voor de huldiging van twee jubilarissen. Beiden vanwege een lidmaatschap van meer dan veertig jaar. De heer Van Dijk wordt in het bijzonder geprezen voor zijn inzet, zonder welke het gebouw wellicht nog lang niet geopend had kunnen worden. De heer Janssen wordt een trouw lid genoemd en bovenal een ervaren korfvlechter, die de mensen weet te interesseren voor de imkerij. Na het opspelden van de vergulde verenigingsspeld ondergaan zij beiden, met van trots glimmende gezichten, een warm applaus. Loco-burgemeester, de heer Schutte, die de opening zal verrichten, spreekt de wens uit dat het gebouw een stimulans zal zijn om de schooljeugd nog meer bij het imkeren te betrekken. Nadat hij het naambord heeft onthuld, waarmee Bijenschans 'De Voskule' officieel is geopend, legt de voorzitter uit waarom is gekozen voor de naam bijenschans.

'Wij hebben er voor gekozen dit terrein een schans te noemen als verwijzing naar de oude imkerij. Bijenschans waren beveiligde plaatsen, omgeven door houtwallen waar bijenvolken konden worden geplaatst. De naam 'schans' is weliswaar in de vergetelheid geraakt, wij willen hem echter laten voortbestaan. Hierbij spreek ik dan ook de wens uit de oude waarden van het imkeren terug te krijgen en ik hoop dat wij vanuit deze plaats de drachtverbetering ter hand zullen nemen.'

Namens het Hoofdbestuur van de VBBN sprak de heer W. van den Hoeven zijn gelukwensen uit, waarna het officiële gedeelte werd afgesloten met een voordracht van één van de leden, voor een deel in dialect, die ondanks het vele Veluws zelfs voor een 'Westerling' goed te volgen was. Hierna volgde een open huis.

Nieuwe inzichten (3)

vervolg van *bijen* 2(10): 259-261 (1993) en 3(3): 72 (1994)

R.P. Groenvelt

Een werkbij leeft zes weken. Dat zijn 42 dagen. Hebt u zich wel eens gerealiseerd, dat van al die 40.000 bijen die u vandaag in uw bijenkast aantreft, er over 42 dagen mogelijk niet één meer in leven is? En dat u in het actieve bijenseizoen vijf of zes maal achter elkaar telkens weer een geheel nieuw volk van 40.000 bijen in uw bijenkast zult aantreffen? Voor het gemak stel ik het actieve bijenseizoen op acht maanden en de eierproductie van de koningin op 1.000 eitjes per 24 uur. In acht maanden is dat: 240.000 eitjes. Voor een werkbij die vandaag sterft, moet de koningin drie weken geleden al een eitje gelegd hebben om die gestorven bij te vervangen. Omstandigheden als klimaat, bijenras en dracht kunnen de cijfers sterk beïnvloeden. Het gaat mij om de grote lijn en ik houd het allemaal zo eenvoudig mogelijk. De vier wintermaanden overleeft het 'volk' door er alleen maar te zijn en niets of zo weinig mogelijk te doen. Daardoor slijten de bijen zo weinig mogelijk en leven ze zo lang mogelijk. Omstreeks februari begint de koningin meer eitjes te leggen. De winterbijen slijten o.a. door de broedverzorging sneller. Maar na enige tijd ziet u toch uw volk weer groeien.

De voortplanting

Als het voorjaar een beetje meezit, beginnen de bouwbijen half april of begin mei darreraat te bouwen. Daarmee begint voor uw bijen de voortplantingsperiode, die ongeveer een maand duurt. De koningin legt eerst enige honderden darre-eitjes, daarna enige koningin-eitjes. Als de voortplantingsmaand voorbij is, verlaat het 'moedervolk' als voorzwerm de bijenwoning en blijft in die woning het pasgeboren jonge 'volk' achter.

Ik heb altijd een levendige belangstelling voor het zwermen van de bijen. Je probeert er achter te komen wat de bijen van zo'n volk nu eigenlijk aan het doen zijn. Dan merk je al gauw, dat er wel wat misvattingen in omloop zijn. Minderhoud bijvoorbeeld beschrijft het zwermproces aldus: 'Zoodra deze ontwikkeling ... haar hoogtepunt heeft bereikt, gaat het bijenvolk zich deelen. Op zeer bijzondere wijze ontstaan uit één individu, uit de bij, twee, drie of meer exemplaren, die terstond na de afsplitsing een zelfstandig leven beginnen, zonder eenig verder contact met het moeder-volk.' Het lijkt wel of Minderhoud het zwermen geheel

los ziet van de voortplanting. Hij stelt gewoon dat het groot en sterk geworden volk zich gaat delen. En daardoor krijg je dan van één volk twee of drie volken. Men schijnt vergeten te zijn, dat de koningin een maand geleden een groot aantal darre-eitjes en ongeveer een dozijn koningin-eitjes gelegd heeft. En nu verwachten we over een paar dagen de voorzwerm. Minderhoud heeft op voortreffelijke wijze waargenomen dat binnenin de bijenwoning het volk begonnen is zich te delen. Wat hij verwachtte was, dat de bijen van de voorzwerm zich losmaakten van het oude volk en dat die zwerm elk ogenblik de kast zou kunnen verlaten en 'dat de oude koningin zich daarbij zou voegen.' Sedert kort weten we, dat immers zich lange tijd de gang van zaken hadden voorgesteld zoals ik die hier beschrijf, maar dat er in werkelijkheid iets heel anders gebeurt. De eerste moerdop wordt verzegeld, dus het jonge volk is bijna volgroeid. De oude koningin is aan het einde van haar voortplantingstaak gekomen. De bijen van haar eigen oude volk zijn bezig zich af te scheiden van de bijen, die bij de op uitlopen staande jonge koningin behoren. In tegenstelling tot wat we altijd gemeend hadden, bestaat de voorzwerm uit de oude koningin en haar eigen oude volk. Hadden we hier te maken met een volk, dat 'zich was gaan delen?' Nee. Ons volk heeft zich helemaal op natuurlijke wijze voortgeplant. Een halve eeuw na het boek van Minderhoud verscheen de negende druk van het bekende boek van Von Frisch en kort daarna kwam de Nederlandse vertaling uit. Von Frisch gebruikte zo weinig mogelijk de imkersvakaal. Daardoor werd het beter leesbaar voor een breder publiek. Ik heb er een paar regels uitgelicht die ook over zwermen gaan: 'Een nieuw volk heeft een nieuwe koningin nodig; pas als aan die voorwaarde voldaan is, kan het volk als zodanig zich gaan vermeerderen, wat door het zogenaamde 'zwermen' gebeurt ... ongeveer de helft van alle bewoners van de kast verlaat samen met de oude koningin hun woning.' Von Frisch begon arge-loos met te zeggen, dat een nieuw volk een nieuwe koningin nodig heeft en een paar regels verder vertelt hij dat de zwerm de kast verlaat met de oude koningin. Ik vraag me af waarom immers zich zo graag uiten in rekenkundige termen. Minderhoud liet een volk zich delen, Von Frisch laat het zich vermeerderen, en weer een ander laat zijn volk zich vermenigvuldigen. Waarom laten ze het volk zich niet gewoon voort-

planten? Het sprookje dat een zwerm iets jong is waar een 'oude moeder' niet bij past, wordt onder imkers in alle ernst nog steeds rondverteld. Minderhoud liet al duidelijk merken, dat voor zijn gevoel de oude koningin niet bij een pas afgekomen zwerm hoort, hij zegt tweemaal uitdrukkelijk, dat zij zich bij de zwerm voegt. De gedachte, dat de voorzwerm het moeder-volk zelf is dat haar baby in de oude woning heeft achtergelaten, zal wel geruime tijd nodig hebben om gemeengoed te worden. Overigens werkt het toch wel op mijn lachspieren, dat wij, imkers, de moeder zoeken op de plaats waar de baby zit te wachten op het uitkomen van haar moeder, terwijl we de baby zoeken op de plek waar de moeder aan de boom hangt.

Hoeveel eitjes voor de voortplanting?

Zo op het eerste gezicht lijken er voor de voortplanting weinig eitjes nodig te zijn: enige honderden voor darren en hooguit een dozijn voor koninginnen. Maar in werkelijkheid is het aantal veel groter. Terwijl de koningin darre-eitjes legt, gaat zij op volle kracht door met het beleggen van werkbijcellen. Zoals u weet blijft het volledige broednest, na het afvliegen van de

voorzwerm, bij de jonge bij achter. Bovendien merkte Von Frisch terecht op, dat de helft van het hele moedervolk tijdens de 'bevalling' bij de jonggeborene achterblijft. Wij stelden de grootte van het moedervolk op 40.000 bijen, daarvan blijven er dus 20.000 bij de pasgeborene jonge bij achter. Laten we maar aannemen, dat er met de voorplanting in het geheel 40.000 eitjes gemoeid zijn; we houden dan 200.000 eitjes over, waarvan wij de bestemming moeten naspeuren. De oplossing van het vraagstuk ligt voor de hand: dat zijn de eitjes, die de koningin buiten de voortplantingsmaand heeft gelegd om die massa werkbijen te krijgen die nodig was om in de actieve periode vijf maal een compleet 'volk' van 40.000 werkbijen te produceren. We zien hier weer, dat de bij een heel erg merkwaardig insect is. De koningin kan drie, vier, vijf jaar leven. Dat andere samenstellende deel (de werkbijen) leeft maar ongeveer veertig dagen. En toch vormen ze samen met de koningin een individu dat zich kan voortplanten.

Minderhoud, A. (1928). Bijenteelt bladzijden 18, 39-40, Wolters, Groningen.

269

Amerikaans vuilbroed

Voorthuizen en uitbreiding Biddinghuizen

Op 18 augustus j.l. is opnieuw Amerikaans vuilbroed vastgesteld onder de bijen van twee imkers. De eerste constatering betreft een imker met dertig volken in de gemeente Voorthuizen. Deze imker neemt deel aan de koninginneteeltgroep 'De Veluwe' uit Nunspeet, waarvan reeds eerder twee imkers positief werden bevonden. De tweede constatering betreft een imker met vijf standen met totaal 115 volken. Deze imker heeft contact gehad via larfjes en een wassmelter met een eerder positief bevonden imker uit Nunspeet. De stand in de Flevopolder is positief bevonden. Het onderzoek op de andere standen is gaande. Alle volken van de betrokken imkers zullen worden getaxeerd en ter vernietiging worden afgevoerd naar een vuilverbranding.

Ter voorkoming van verdere verspreiding zijn rondom de besmette standen vervoersverboden voor bijen ingesteld met een straal van ca. 3 km. Het betreft een gebied rondom Voorthuizen en een uitbreiding van het gebied Biddinghuizen. In deze gebieden zal een screenings-onderzoek worden gehouden naar de aan- of afwezigheid van de ziekte. Hiertoe worden alle volken binnen de gebieden geïnspecteerd. Wanneer geen besmette standen meer worden aangetroffen, kunnen de vervoersverboden weer worden ingetrokken.

Oldebroekse heide

Op 24 augustus j.l. is Amerikaans vuilbroed vastgesteld op de Oldebroekse heide. Het betrof een stand met 45 volken van een imker van wie reeds eerder op twee andere standen volken positief waren bevonden. Deze imker had zijn volken op totaal zes standen staan. Al de zes standen zijn inmiddels getaxeerd en ter vernietiging afgevoerd. Rondom de besmette stand is een vervoersverbod ingesteld met een straal van ± 3 kilometer. Om na te gaan of verdere verspreiding heeft plaatsgevonden, zal in dit gebied een screeningsonderzoek worden gehouden naar de aan- of afwezigheid van de ziekte. De voorbereidingen voor de screening van de bijenvolken in het drie-kilometer-gebied zijn in gang gezet. Deze is gepland in week 36 en 37. Worden bij de screening geen nieuwe gevallen ontdekt, dan kan het vervoersverbod weer worden ingetrokken. Tot nu toe is op tien standen Amerikaans vuilbroed vastgesteld van zeven imkers. In totaal zijn inmiddels circa 300 besmette en verdachte volken opgeruimd.

Rozenburg en Nunspeet

Er is met ingang van 5 september j.l. een vervoersverbod afgekondigd in Rozenburg en omgeving (onder Rotterdam). Het gebied Nunspeet is vrijgegeven per 5 september j.l.

De Rijksbijenteeltconsulent van de Veterinaire Dienst.

Muskuskaasjeskruid (*Málva moscháta* L.)

Molenaarsknechten

Zo worden ze wel genoemd, de bijen die op het muskuskaasjeskruid en verwante soorten van de Kaasjeskruidfamilie (*Malvaceae*) vliegen. Ze worden tijdens het bloemenbezoek op rug en zijkanalen bepoederd met stuifmeel. Ze zien helemaal wit, als molenaarsknechten. Soms zitten ze zo onder het stuifmeel dat ze zich, staande op een blad, schoon moeten maken, willen ze het nectarverzamelen kunnen voortzetten. Dat bijen heel goede bestuivers voor deze planten zijn, spreekt voor zich.

270

Cultuurvolgers

Het geslacht kaasjeskruid (*Málva*) telt ongeveer 40 soorten, die voorkomen in de gematigde streken van het noordelijk halfrond. Vijf soorten van het geslacht komen in ons land in het wild voor. Die zijn hier alle door het ingrijpen van de mens gebracht, het zijn echte cultuurvolgers. Muskuskaasjeskruid komt verspreid in het gehele land voor. Het groeit in wegbermen en vooral op woeste en verstoorde gronden.

Verschillende bladvormen

Het is een overblijvende plant met een penwortel. De rechtopstaande stengels zijn vertakt en sterk behaard. De bladen onder en boven aan de plant verschillen van vorm. Onderaan zijn ze tot ongeveer de helft ingesneden, bovenaan veel dieper soms tot bijna aan de bladvoet. Van de diep ingesneden bladen zijn de bladlobben ook veel smaller. De bladrand is onregelmatig getand.

Muskusgeur

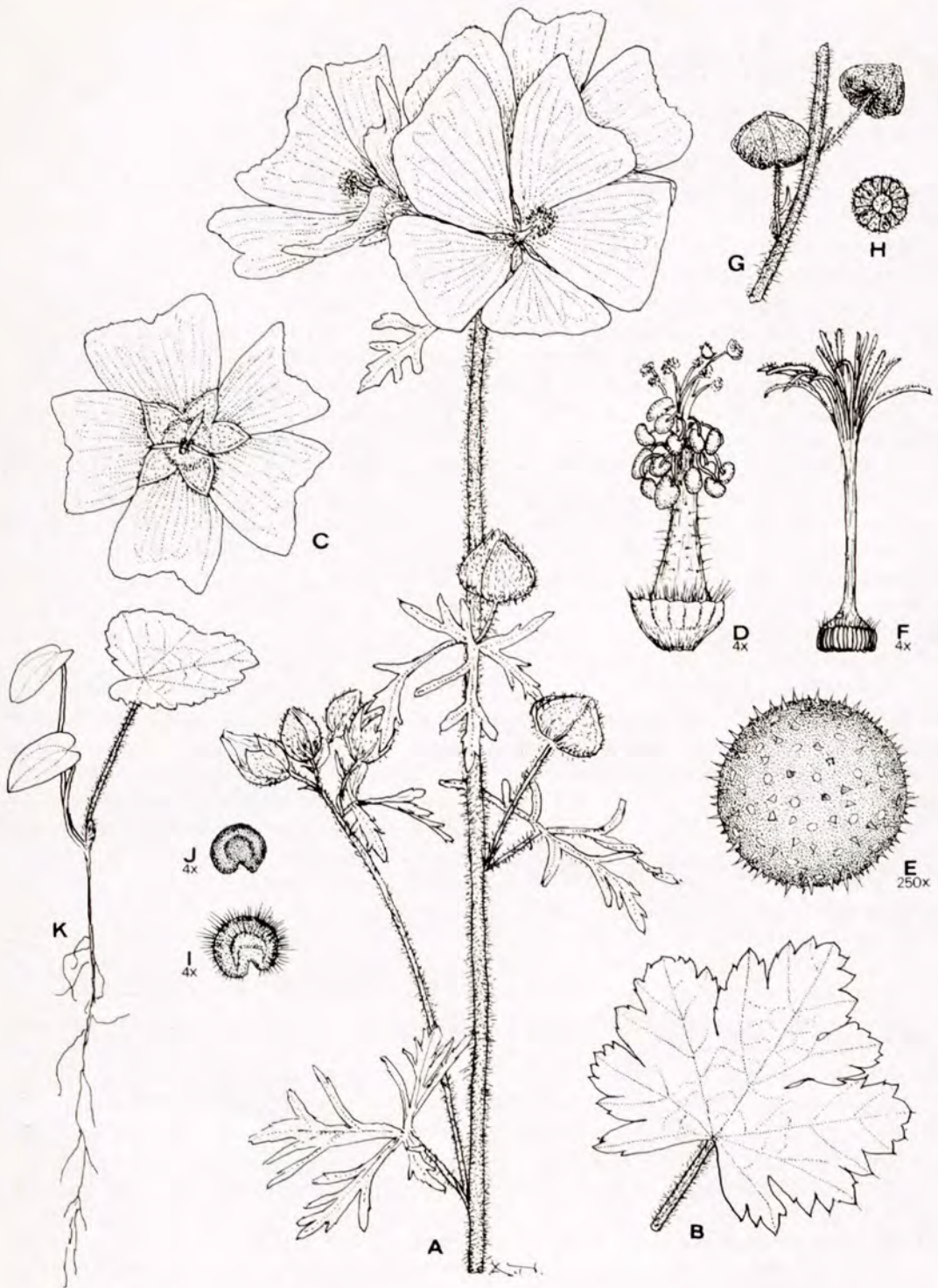
Muskuskaasjeskruid staat in juli tot september in bloei. De bloemen staan in groepjes aan het eind van de stengels en in de bladoksels. Behalve een kelk, die uit vijf met elkaar vergroeide bladen bestaat, heeft de bloem ook nog een bijkelk. Die is met de kelk vergroeid en bestaat uit drie smalle blaadjes. De sierlijke bloemen hebben een muskusgeur. De tere kroonbladen zijn zachtroze en hebben een driehoekige vorm. De meeldraden, vijf in getal, zijn met de voet van de kroonbladen vergroeid, de helmraden zijn voor een groot deel met elkaar vergroeid en vormen een kokertje rond de stampers. Als een bloem ontkiuit zijn alleen de meeldraden zichtbaar; de stampers zitten dan nog verborgen tussen de meeldraden.

Opvallende bouw der meeldraden

Opvallend aan het muskuskaasjeskruid, en ook aan de andere soorten van de familie, is de bouw van de meeldraden. De helmraden zijn aan het eind vertakt en dragen een aantal eenhokkige helmknoppen. Op het eerste gezicht lijkt het alsof er veel meer meeldraden zijn dan de genoemde vijf. Bij het begin van de bloei staan de helmknoppen eerst omlaag gebogen. Bij het openen gaan ze omhoog en enige tijd later buigen ze weer omlaag. Dan komt er een bosje stempels uit het kokertje tevoorschijn. Ze spreiden zich uiteen en nemen de plaats in van de helmknoppen toen deze zich openden. Elke stempel is verbonden met het deel van het vruchtbeginsel, waaruit zich een deelvruchtje ontwikkelt. De uit deelvruchtjes bestaande vrucht heeft de vorm van een platte ronde kaas. De vrucht wordt, ook na rijping, door de verdroogde bloemkelk omsloten.

Bijenbezoek

De bloemen worden voornamelijk bezocht voor de nectar. Die is te vinden tussen de kroonbladen op de kelkbladen. Het nectarium wordt beschermd door beharing langs de voet van de kroonbladen. De bijen lopen over de kroonbladen naar het nectarium en komen daarbij met de rugzijde tegen de helmknoppen, bij bloemen in het mannelijk stadium, of tegen de omgebogen stempels, als de bloemen zich in het vrouwelijk stadium bevinden. De stuifmeelkorrels zijn zo groot dat ze gewoon met het blote oog van elkaar te onderscheiden zijn. Ze hebben veel kleine ronde kiemopeningen, die verspreid op het korreloppervlak liggen. Over het gehele oppervlak is de korrel bezet met korte stekeltjes. Behalve bijen dragen ook hommels in grote mate bij aan de bestuiving. Als insectenbezoek uitblijft, gaan de stempels zich verder krommen. Ze kunnen dan in aanraking komen met restanten van het eigen stuifmeel. Ook bij zelfbestuiving vindt zaadvorming plaats.

Muskuskaasjeskruid (*Málva moscháta* L.)

A deel van de plant met bladeren en bloeiwijze; B blad onder aan de plant; C onderzijde bloem; D meeldraden; E stuifmeelkorrel; F vruchtbeginsel met stampers; G door kelk omsloten vruchten; H vrucht; I deelvrucht; J zaad; K kiemplant.

Een geplande reis

Op reis gaan met de bijen is alsof je zelf met vakantie gaat. Eerst de keus wie (welke volken) er mee gaan en dan de avond voor het vertrek voor de zoveelste maal controleren of er niets wordt vergeten. Zo vergaat het u en zo verging het de Terschellinger imkers bij de voorbereiding van hun reis naar de lamsoor op de Boschplaat. Sinds er voor de oostelijke helft van het eiland sprake is van 'dynamisch kustbeheer' oftewel 'laat maar waaie dat zand' wordt de door Staatsbosbeheer toegewezen standplaats bij het 'Ouwe scherm' steeds moeilijker bereikbaar omdat het stuifduin bij paal 22 steeds verder opruikt. Het

272 'martelpad' richting Amelandergat is daardoor noodgedwongen verlegd van de noord- naar de zuidzijde van het zoetwater duinmeertje. Ploegend over een zand/hooipad wordt uiteindelijk het 'ouwe scherm' bereikt. Tijdens springvloed en harde wind kan de vloedlijn tot hier komen vandaar dat er voor de volken hoog tegen de zuidzijde van het scherm een plek wordt gezocht en gemaakt. Na een uurtje hard werken staan de volken op hun stek en gaan de vlieggaten open. De verwachtingen zijn hoog gespannen. De weersvoorzichten zijn goed, heel goed zelfs, weinig wind en warm tot zeer warm. Wel, warm werd het, dat weten we inmiddels allemaal, het bijenjaar 1994 kon niet meer stuk.

Het voorrecht van imkers

We kunnen er niet omheen, het is al weer volledig najaar, al zijn er af en toe nog dagen die een klein beetje aan de zomer doen denken. Is er zo'n dag, ga naar de bijen en geniet ervan. Bijen vliegen en maken geluid en voor mezelf heb ik uitgemaakt dat bijna elke maand een karakteristieke bijenvlucht en bijbehorend geluid kent. Let er maar eens op.

Het vroege voorjaar wordt beheerst door de pijlsnel vertrekkende waterhaalsters alsof ze zijn doordrongen van de gevaren die hen wachten. Hoe anders is de toon die wordt geproduceerd bij de reinigingsvlucht. Voor bijen en imkers een feest! April is ook zo'n feestmaand als honderden jonge bijen op het warmste deel van de dag gaan 'voorspelen' voor de woning waarbij zij zich oriënteren. Voor de bijen bittere noodzaak, maar wij noemen het toch een feest. En dan die meimaand met zwoegende haalsters die onder zwaar gezoem ponden stuifmeel en kilo's nectar aanslepen om hun volk zo snel mogelijk op

zwermhoogte te brengen. Dat is het doel van al dat zwoegen want het seizoen is maar kort en er wacht nog heel wat werk. Maar als die zwerm dan afkomt... om nooit te vergeten, vooral die speciale toon. Zingen noemen we het, maar of alle imkers dit melodietje kunnen waarderen is weer wat anders. Let ook eens op het driftig aan- en uitvliegen bij ouwemoers afleggers en het slome gedoe bij de volken waar de jonge koningin nog niet op gang is gekomen. De prikkel tot uitvliegen, de aanwezigheid van broed, ontbreekt nog. Na de langste dag wordt het allemaal wat venijniger en de zoemtoon gaat razendsnel omhoog als we de haalbijen maar een strobreed in de weg staan. Maar het is voor onze bijen nu ook een kwestie van leven en dood. Het wintervoer moet worden verzameld en dat betekent 'alle hens aan dek'. Konden we de bijen maar aan hun verstand brengen dat ze zich geen zorgen hoeven te maken, dat het allemaal wel goed komt en dat we met vijftien kilo suiker klaar staan om ze de winter door te helpen. Ach, misschien is het maar beter zo. Het zorgt er in ieder geval voor dat de oudste haalbijen al afvallen voordat de winterzit begint, een soort ziektepreventie. En dan die mooie oktoberdag waarop onze bijen onverstoord doorgaan stuifmeel te verzamelen en misschien ook wel nectar. Ze krijgen er nooit genoeg van, maar wat is in dit jaargetijde toch de drijfveer van die haaldrift? Het doet een beetje denken aan een eigenschap van de mens die nooit genoeg heeft en streeft naar meer en meer. Beste mede-imker, mijmer er maar lustig op los en bedenken je eigen verhaal. Dit is het voorrecht van het imker zijn.

Het raadsel winterbijen

Ook het ontstaan van winterbijen is nog steeds een onbeantwoorde vraag. Van de vele generaties bijen die vanaf augustus worden geboren, onttrekt een toenemend aantal zich aan de dagelijkse werkzaamheden. Deze bijen worden de winterbijen die het volk over de winterse periode heentillen en voor de opbouw in het volgende voorjaar zorgen. Maar, wat bepaalt nu precies welke bij wel en welke bij niet winterbij wordt? Je kunt moeilijk volhouden dat de afnemende daglengte die individuele bestemming bepaalt, wel zal het de oorzaak zijn dat er winterbijen ontstaan. Het wordt nog wonderlijker als we bedenken dat er kort- en langlevende winterbijen ontstaan. Wat we precies onder langlevende winterbijen moeten verstaan, is me dit jaar duidelijk geworden. Half juni

vroeg een beginnend imker of ik even bij een van zijn volken wilde komen kijken want hij vertrouwde het niet. Terecht, want er waren drie raten met bultbroed van eierleggende werkbijen. Bij navraag bleek dat het volk in mei voor de eerste keer was geopend voor inspectie en gesloten werd omdat de bijen des duivels waren. Waar het nu om gaat is, dat er ver in juni nog steeds werkbijen waren van het vorige najaar, minimaal dus negen maanden oud! Iets dat we in geen enkel boekje zullen lezen.

Wat we wel in de boekjes vinden, is dat bijen het broed nooit in de steek laten. Nou vergeet het maar. Ik heb een observatievolkje gezien met drie raten boven elkaar. In de bovenste raat aanvankelijk alleen voer. In de andere twee broed in alle stadia. Het voedsel werd verbruikt en de lege cellen werden belegd. Het volkje volgde het voedsel omhoog en liet de onderste raat gedeelsd broed in de steek. Het algemeen belang om te overleven was groter dan het in leven houden van een deel van de komende generatie. Wat betekent zo'n ervaring nu? Voor mij persoonlijk is er weer een mythe ontluisterd, weer een stukje romantiek verdwenen en echt dat doet een beetje pijn. Maar toch ben ik tuk op allerlei publikaties waarin wordt geprobeerd dieper tot het functioneren van het bijenvolk door te dringen. Erg tegenstrijdig, ik geef het toe. Gelukkig hebben onze bijen nog heel wat verzegelde mysteries.

Een telefoontje

Eind juli kwam het bericht dat van een mede-imker twee volken waren warm gelopen. Uiteraard de twee sterkste volken gehuisvest in Simplexkasten op twee broedbakken en een honingkamer met open bodemrooster. Voor de kasten duizenden dode bijen, op de bodemplank een kleffe brij van gesmolten raat, dode bijen en honing. En daar sta je dan als imker, je bent alleen en laat je tranen de vrije loop.

De toedracht

Het moet als volgt zijn gebeurd. De volken bevoelen al bijna twee weken de lamsoor en er was veel nectar tot honing verwerkt. Er zullen niet veel lege cellen zijn geweest dus alle bijen bevonden zich tussen de raten. Bij stijgende temperatuur spreiden de bijen een filmlaagje water over de raten en door gelijktijdig waaieren vindt verdamping plaats waardoor warmte aan de omgeving wordt onttrokken, dus het wordt kouder. Bij gebrek aan water zuigen de bijen nectar op, zoeken een plekje op de raten en persen de nectar op hun uitwaaierende tong naar buiten. Door gebrek

aan rustige plekjes en de ontstane paniek door de almaar stijgende temperatuur, hebben de bijen elkaar besmeurd met nectar waardoor hun tracheeën of luchtbuisjes verstopt raakten. De paniek neemt toe waardoor de temperatuur verder stijgt. De eerste gestikte bijen vallen op het bodemrooster, nog minder verse lucht bereikt het binnenste van het volk, de zon blijft onbarmhartig branden, meer paniek, meer dode bijen. Het drama voltrekt zich.

Het weer in oktober

Als landelijk gemiddelde over de periode 1961-1990 geldt 102 uren zon, 72 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 14°C.

Oktober-maanden

Jaar	Zon (uren)	Neerslag(mm)	Max.temp. (°C)
1989	normaal	normaal	zeer zacht (15,7)
1990	zonnig	normaal	zeer zacht (15,8)
1991	normaal	droog	normaal
1992	normaal	nat (92)	zeer koud (11,7)
1993	normaal	normaal	koud (12,7)

273

Apimondia Congres 1995

Het 34e Internationale bijenteeltcongres wordt van 15 tot en met 19 augustus 1995 in Lausanne, Zwitserland gehouden. De thema's van dit congres zijn:

- Economische en oecologische aspecten
- Honingbijen en het milieu
- Bijenziekten en parasieten
- Bestuiving van gewassen en de flora
- De techniek van het imkeren
- Apitherapie

- Bijenteelt in ontwikkelingslanden

Eén dag wordt besteed aan excursies. Twee tentoonstellingen wrden gehouden. 'Didactiek', over het onderwijs betreffende de honingbij en de bijenteelt en 'APIEXPO', betreffende bijenteeltmaterialen en -gereedschappen, bestrijding van bijenziekten en parasieten, onderwijsmateriaal en postzegelverzamelingen. De officiële talen zijn: Frans, Duits, Italiaans en Engels. De deelnemerskosten zijn: Zw fr 330 en Zw fr 270 (begeleidende persoon); Zw fr 220 (3 dagen + excursie) en Zw fr 180 (begeleidende persoon); Zw fr 80 (per dag per persoon, behalve voor de excursie). Inlichtingen bij:

Apimondia, General Secretary, Corso Vittorio Emanuele 101, I-00186, Rome, Italië.

Koninginneteelt

Een eenvoudige manier om koninginnen te telen:

1. Zoek een sterk volk uit en neem daaruit het raam met de koningin, een raam broed en twee ramen met voer en doe deze in een zesramer. Sla er de bijen van twee andere ramen bij. Hang er nog een raam kunstraat en een kantraam bij.
2. Vijf dagen later worden alle koninginnedoppen uitgesneden. Daarna worden de bijen van het kunstraat-raam geslagen. Als het goed is, is de kunstraat inmiddels uitgebouwd en net belegd. De onderkant van de raat wordt nu in een boog afgesneden, net langs de eieren. Raam terughangen in het hoofdvolk.
3. Na weer vijf dagen worden de oude ramen in het hoofdvolk weer op doppen gecontroleerd. Ook wordt gecontroleerd of op het ingehangen raam langs de boogsnede doppen zijn gebouwd. Als deze doppen tegen elkaar aan zijn gebouwd, moeten de tussenliggende doppen worden weggebroken.
4. Zes dagen later zijn de doppen klaar om in andere volken te worden gehangen.

Een voorwaarde voor deze methode is, dat er een goede dracht is, anders is de kunstraat niet op tijd opgetrokken en belegd. Eventueel kan het volkje worden bijgevoerd.

Beekeeping 1994(5)

Effect van kastkleur

(Samenvatting van een lezing gehouden tijdens de 'American Bee Research Conference in Texas, september 1992).

De kleur van een kast heeft invloed op de temperatuur in de kast. Witte kasten zijn het koelst. In de donkere kasten kan de temperatuur in de kast overdag zo'n 5-6°C hoger zijn dan in de witte kasten. Op regenachtige dagen of 's nachts was er geen verschil. De temperatuur in de donkere kasten was gedurende de zomermaanden vaak boven de 40°C met als maximum 44,8°C in de donkere kast en 37,9°C in de witte kast. Bij het begin van de proef in mei waren de volken allemaal evenveel besmet met de mijtziekte. In augustus was 8,6% van de bijen in de witte kasten besmet, in de donkere kasten maar 0,5%. Hitte in de kasten kan van invloed zijn op de overleving, migratie of voortplanting van de tracheeënmijs.

American bee Journal 1992 (12)

Oorwormen

Ook in Amerika komen oorwormen voor. Je vindt ze in kasten maar of ze kwaad doen valt te bezien. Het schijnt dat oorwormen aaseters zijn die een bijenkast binnen gaan voor een gemakkelijke maaltijd. Ze maken dan meer vies dan ze kwaad doen.

Volgens een Nederlands insektenboek zijn oorwormen echter planteneters, vooral zachte delen van een plant als bloemen en vruchten. Het zijn echte nachtdieren met prachtige waaivormige vleugels. Het wijfje legt niet veel eieren maar ze bewaakt ze en verzorgt de jongen. Oorwormen hebben een onvolledige gedaanteverwisseling, dat wil zeggen dat er uit een ei een kleine oorworm-larve komt die bijvoorbeeld nog geen vleugels heeft.

Oorwormen zijn te vangen, door dicht bij de bijenkast een bloempot, gevuld met vochtig hooi omgekeerd neer te zetten. Hierin gaan de oorwormen zitten en je kan ze wegbrengen. Liever niet afmaken, want veel kwaad doen ze niet.

American Bee Journal 1994(4)

J.Th. Oudemans. *De Nederlandsche Insecten* (1900)

Eerst water, de rest later!

Een imker uit Vlaanderen was vol enthousiasme aan het zagen met zijn nieuwe kettingzaag. Let niet op en pakt de uitlaat vast met zijn blote hand, brandwonden natuurlijk. Direct naar binnen en de hand zo'n 10 minuten onder de koude kraan gehouden. Blaren op de vingers, een rauwe wond in de handpalm. Wat nu, naar het ziekenhuis vijftien kilometer verderop of naar het avondsprekuur van de huisarts. Voor dit laatste wordt gekozen. In afwachting van het bezoek aan de dokter wordt de hand met een dikke laag verse wilgenhoning bedekt en ingezwachteld. Met een asperientje tegen de pijn gaat de imker op de bank liggen en valt in slaap. Hij wordt wakker als het spreekuur al voorbij is. Dan maar morgenochtend. De volgende dag wordt de honinglaag ververst, maar de dokter heeft een dag vrij. De pijn is opmerkelijk gering. De dokter wordt niet bezocht, maar het verband wordt elke dag ververst. Na tien dagen zijn de blaren op de vingers weg en de wond in de handpalm is nog maar zo groot als een kwartje. Drie weken na het ongeval is de hand geheel genezen, dankzij de zuivere zelfgewonnen voorjaars-honing.

Maandblad van de Vlaamse Imkersbond 1994(5)

Terug van de heide

Frans van Tongeren. Tekening Bernadette Kuijs

Maandag de dertiende had niet treuriger kunnen zijn. Ik stond moeizaam op. Een opkomende aanval van spit benam me af en toe de adem. Met moeite wist ik me aan te kleden. In de huiskamer wrong ik me voorzichtig voor de rode warmtelamp. Weldadig gloeiden de stralen op mijn snaarstrakke spieren.

Ik dacht aan Coldewey. Die avond zouden wij zijn drie kasten gaan ophalen van de heide. De hei van Coldewey. De hei die van hem geheim moet blijven.

Ik moest er eigenlijk niet aan denken. Dat gesjor en gezeul met die kasten zou mijn lijf in brand steken. Maar...ik had het hem beloofd. Met mijn aanhanger zouden wij zijn kasten op gaan halen.

De rode lamp deed wonderen. De spieren lieten hun vezels wat vieren en lieten toe dat ik de aanhanger uit de schuur kon trekken.

Om zeven uur stond ik voor de droomboerderij van Coldewey. De regen droop langs de muren.

'Kerel wat een weer zeg. Weet je dat het 24 uur achter elkaar heeft geregend?

Ik wist het. 's Morgens had het water al tot de rand in de regenmeter gestaan. Wij namen, in prettig overleg, door wat wij aan spullen zouden meenemen. Daarna draaiden wij de weg op in noordelijke richting.

Het zandpad naar het heideveld leek een pad van onheil. Het was een holle weg en afgezet met prikkeldraad aan houten palen. Ovalen van water stonden in de karresporen. Alleen een tractorrijder zou zich geen zorgen hoeven maken.

Wij stapten uit en trokken een beetje moedeloos de laarzen aan. We slenterden het pad op en peilden de diepte van de plassen.

'De vorige keer heb je het ook gered van Tongeren; dank zij je stuurmanskunst'.

Ik grinnikte maar wat.

'Stroop smeren hè', zei ik. 'Als ik tot mijn assen in het water sta, kan ik geen kant meer op'.

Al kijkend en speurend liepen wij door. Coldewey dacht nog een ander pad over de heide te zien, maar dat leek maar zo.

Ik liep weer naar de auto. Het pad was zeker achthonderd meter lang. Als wij alles zouden moeten lopen, zouden wij drie maal twee keer achthonderd meter moeten lopen. De duisternis viel al in. Wij hadden nog niets besloten. Toen bleek wat een menskenner Coldewey is. Hij liep niet met mij mee. Hij zeurde niet aan mijn kop dat hij dat end niet wilde sjouwen. Hij liet mij alleen om mij rijp te laten worden

voor een heroïsche beslissing.

Ik startte de motor. Voorzichtig liet ik de koppeling opkomen en draaide het pad op. De banden sopten sponzig door de weke grond. Ik zocht in opperste concentratie naar hoge harde stukken om tenminste een zijde van de wagen grip te laten geven aan de wielen. Toen draaide de wielen door...

Ik zag visioen voor me van een safari door tropisch Afrika. Ik zag jeeps scheef staan in de modder en een troep inboorlingen die ,ritmisch zingend, het voertuig aan een rafelig touw uit de modder trokken. Maar ik was alleen met Coldewey. Wij konden alleen maar hopen op een groep hei-kneuters met een tractor.

Ik stapte uit. Coldewey zei:

'Achteruit rijden lukt je nooit. Je moet door! Alleen vooruit gaan is mogelijk'.

276 Ik kroop weer in het voertuig. Ik draaide de wielen zijwaarts en voelde grip. Ik reed weer. Zo nu en dan reed ik rakelings langs prikkeldraad, maar door moest ik. Door... tot aan de kasten.

Wij droegen de volken naar de aanhanger en het zelfgemaakte draagtoestel van Ton van H. bewees andermaal zijn nut.

'Tjonge jonge, van Tongeren, wat een weer hè'.

Ik keek hem grijnzend aan. Coldewey is al over de 70, maar in zijn ogen glanst nog het avontuur.

Zonder problemen bereikten wij het veilige asfalt. De weg terug leek korter door de meeslepende overwegingen van de directeur in ruste.

Het terugplaatsen van de bijen verliep niet vlekkeloos. Een honingkamer schoof van zijn plaats en de bijen waren daar niet blij mee. De reisriemen van Coldewey zijn goed, maar er zijn betere. Het volgend jaar gaat hij die bij mij kopen. Zijn riemen zijn antiek. Ik hang ze op in mijn winkeltje. Als een herinnering aan de tijd dat 'reizen' nog niet zonder risico's was en er voor elk potje honing gevochten moest worden in weer en wind en op gladde ontoegankelijke wegen.

Als een herinnering aan die 13e september van '93.

Themadag over honing

De Commissie Honing van de VBBN organiseert op 5 november een themadag over honing in de collegezaal van de vakgroep Entomologie van de LUW, Binnenhaven 8 te Wageningen. De dag duurt van 10.00 tot 15.00 uur. Op het programma inleidingen over productie en verwerking van honing; herkomst van Nederlandse honing; houdbaarheid van honing; en het Eko-keurmerk. Na afloop van de inleidingen is er gelegenheid voor discussie.

Entree voor VBBN-leden f 10, overigen f 15.

Het eerste kopje koffie wordt u door de VBBN aangeboden.

Bijen

In tegenstelling tot het vorig seizoen vindt bestuiving van mijn aubergines nu plaats door bijen in plaats van door hommels. De doorslag om te kiezen voor bijen werd gegeven door het feit dat de bijen mij amper 2 cent per m² kosten. De hommels hebben vorig seizoen 14 cent per m² gekost en zouden dit seizoen 9 cent per m² moeten opbrengen. Een tweede reden was, dat ik nu maar drie kasten met bijen heb en vorig seizoen meer dan veertig kasten met hommels. Met name bij het uitvoeren van bestrijdingen was het een ramp om 's avonds alle hommels uit de kast te halen. De bijen zie je in de hele kas; en als je bij de kasten staat te kijken, zie je ze constant met stuifmeel aan hun poten terugkomen. De imkers komen elke week kijken hoe het met ze gaat. Ik ben er in elk geval zeer tevreden over.

Ingezonden door P.C. Muntjewerf, Z.O. Beemster

(Bovenstaand stukje stond in 'Oogst', 1-4-94, pp. 174)

Moerasbloem

Via mijn dochter kreeg ik van de Hortus Botanicus, Vrije Universiteit te Amsterdam, enkele zaadjes van *Limnanthes douglasii* (moerasbloem). Er was geen omschrijving bij van wanneer zaaien, bloeiperiode, hoogte, etc. Dus, maar zaaien, in het voorjaar uiteraard. en, jawel, een fris groen plantje uit elk zaadje, dat al spoedig tot een flinke pol uitgroeide. Een schat van een geurig bloempje, lichtgele kroonblaadjes en een donkergeel hartje. Mijn bijen waren er niet vandaan te slaan. Dat slaan heb ik dus ook maar gelaten. Na ongeveer drie weken bloei rijpte het zaad en ik liet het ter plaatse liggen. In de nazomer kwam er weer een bloeiperiode en mijn bijen en ik hadden er

schik in. De gevallen zaadjes kiemden spontaan en het volgend voorjaar heb ik de jonge plantjes op een stukje van mijn tuin uitgeplant: drie op 1 meter en de rijen 40 cm uit elkaar, hoogte is 20 cm. Een pracht stukje drachtveld met een gegons van bijen dat het een lust is. Mijn tuin is op tamelijk droge zandgrond. Geen moeras dus. Ik heb nogal wat zaad geoogst en u kunt er gratis over beschikken. Thuis brengen of opsturen doe ik niet. Dus, dan maar via, via. Ook heb ik wat crambezaad te veel. Te verkrijgen bij ondergetekende, telefoon 01647-2399.

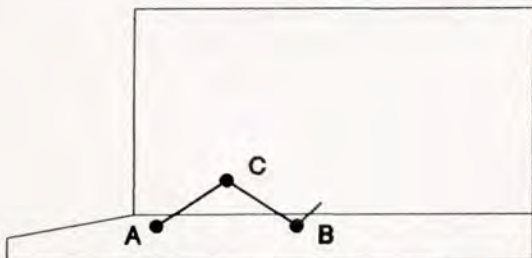
Dick Adriaansen, Ossendrecht

Bodemplankverbinder

Op vakantie in Frankrijk zag ik een handige en goedkope verbinding van de onderste broedbak en de bodemplank. Deze bestond uit een stukje ijzerdraad en drie schroeven (A, B en C). De verbinder heeft bij A een draaipunt en loopt daarna over C en onder B door. Voordelen:

- goedkoop (ca. f 0,25 per verbinder)
- heel smal (6 mm)
- roestvrij
- gemakkelijk zelf te maken
- prettig in het gebruik
- past op elk kasttype

Benodigheden per verbinder: 20 cm gegalaniseerd ijzerdraad van 2,7 mm dikte en drie gegalaniseerde bolkop houtschroeven 25 mm lang, steeldikte 3,8 mm.

Werkvolgorde:

- Buig eerst een oog dat precies om de schroefsteel (A) past. Met behulp van een rondbuigtang een 3/4 cirkel buigen en dan met de schroef erin dicht knijpen met de combinatietang of de bankschroef.
- Draai de drie schroeven in de kast en monteer meteen de verbinder. Plaats de eerste schroef met de verbinder eraan in de bodem bij A; 2 cm vanaf de voorkant van de broedbak en 1 cm vanaf de bovenrand van de bodemplank. De tweede schroef (B) 12 cm verder naar achteren ook 1 cm onder de rand.

De derde schroef (C) 8 cm vanaf de voorkant van de broedbak en 3 cm vanaf de onderrand. Buig nu de draad rond schroef (C) en de schroef (B). Doe dit bij alle bodems en broedbakken steeds op dezelfde manier zodat je alles onderling kunt verwisselen. Ik monteer er één aan elke voorkant en één middenachter, en voorlopig bevalt me dat goed.

Als je ze ook aan de tweede broedbak of honingkamers wilt monteren let er dan op dat het deksel nog past. Maak daar eventueel inkepingen in zodat de schroeven daar in passen.

Maximale trekkracht is 35 kg per verbinder. Ik hoop dat u er veel plezier aan beleeft.

Rob W. le Mair, Bennekom

Voorlichtingsavonden van de Ambrosiushoeve

277

In het juli-/augustusnummer van **bijen** zijn vijf voorlichtingsavonden van de Ambrosiushoeve aangekondigd. De volgende onderwerpen zullen op deze avonden besproken worden:

Varroamijt

Het onderzoek naar de bestrijding van *Varroa jacobsoni* met Apistan, mierzuur, darreraat, melkzuur, etherische oliën en met de Mullerval.

Bestuiving

Het onderzoek naar het effect van het plaatsen van honingbijen of hommels op de zetting bij appel, crambe, aubergine en snijbonen.

Bestrijdingsmiddelen

Het 'stille' onderzoek van de Ambrosiushoeve naar de effecten van bestrijdingsmiddelen op honingbijen en hommels. Hierbij worden de verschillende technieken uitgelegd.

We verwachten U hiermee een interessante avond te bieden. Tot ziens op één van de avonden:

Dinsdag 1 november, in het veilinggebouw van de RBT, Heilaarstraat 265 te Breda.

Donderdag 3 november, in het Elemacollege, Burg. Legroweg 29 te Eelde.

Donderdag 10 november, in het dorps huis 'Het blanke schot', Garderenseweg 33 te Uddel.

Dinsdag 15 november, in het Natuur en Milieu-centrum 'De ijzeren man', Geurtsvenweg 4 te Weert.

Vrijdag 25 november, in de kantine van tuinvereniging 'Cronensteyn', Boerenpad 1 te Leiden. We beginnen steeds om 19.30 uur en vanaf 18.30 uur zijn de zalen open.

IMKERSBOND VAN DE ABTB

Niet vergeten, 15 oktober

Op 15 oktober Studiedag van de Imkersbond ABTB te Zenderen. Opgave mogelijk tot vrijdag 7 oktober. Amerikaans vuilbroed komt uitvoerig aan de orde. Het is van het grootste belang dat we met z'n allen hieraan werken.

Voor informatie en aanmelden zie het septembernummer of informeer bij de secretaris van uw afdeling.

278

BOND VAN BIJENHOUDERS VAN DE NCB

Studiedag 5 november

De NCB-studiedag wordt gehouden op de Middelbare Agrarische School, Schouwrooy 2 te Bostel. Het thema zal zijn 'Bijenziekten/Broedziekten'. Voor een gedetailleerd programma, zie het septembernummer van *bijen*, pag. 254.

De dagindeling is als volgt:

09.30 uur: zaal open, koffie. Inleveren van honing, was en mede. Aanleveren van materialen (stekken, planten, zaden, bomen) voor de drachtplantenbeurs.

10.00 uur: opening. Bekendmaking van de uitslag van de bijenteeltbedrijfswedstrijd en kampioenimker 1994 door de bondsvoorzitter.

10.30 uur: aanvang lezingen, parallelprogramma, workshop en postersessie.

• lezing 1 lokaal 149: H. de Bruin 'ontwikkeling van een bestrijdingsmiddel tegen varroa'.

• lezing 2 lokaal 108: J.N.M. Calis 'biotechnische bestrijding van varroa inpassen in de bedrijfsmethode'

• lezing 3 lokaal 117: S.G. Lijftogt 'bijenziekten (met name varroa) in relatie tot dracht'

• lezing 4 lokaal 150: J. Ottens 'Preventie en bestrijding nosema en andere ziekten'

• lezing 5 lokaal 86: J. van Praagh 'Broedziekten van de honingbij, andere dan varroa'

Parallelprogramma:

• lokaal 68: mw. N. Franken: sieraden maken, spannen van garens op karton (borduurwerk op papiekkarton). U kunt

hieraan actief deelnemen, bijdrage van f 5,- voor materiaalkosten.

• lokaal 69: mw. A. Weyenborg: encaustic (schilderen met gekleurde bijenwas op karton), voor het maken van wenskaarten en schilderijtjes. Bijdrage f 2,- voor materiaalkosten.

• Workshop en Postersessie: in de aula, de gehele dag

• Drachtplantenbeurs en -verkoop: in de overdekte ruimte achter de aula, de gehele dag.

11.30 uur: tweede serie lezingen. Tevens mogelijkheid tot bezoeken van honingzemerij (tot 14.00 uur).

12.30 uur: lunchpauze. Tijdens de lunch gaan de Postersessie, workshop en drachtplantenbeurs gewoon door. Tevens tentoonstelling van ingezonden honing, was en mede.

14.00 uur: derde serie lezingen. Herstart parallelprogramma, deelnemers kunnen van lokaal wisselen ofwel met dezelfde techniek doorgaan.

15.15 uur: uitslag van de keuringen

15.45 uur: loterijtrekking

16.15 uur: sluiting.

De MAS bevindt zich op loopafstand van het NS-station. De toegangsprijs bedraagt f 15,-, waarbij inbegrepen de lunch en een samenvatting van de lezingen.

Ook deze studiedag verschaft u weer veel informatie die u niet mag missen. Geef u tijdig op via uw verenigingssecretaris, dit in verband met het bestellen van lunches e.d. Ook niet-leden zijn op de studiedag van harte welkom.

Tot ziens op 5 november a.s.

Voorlichtingsmaterialen

Zoals u misschien weet beschikt de Bond van Bijenhouders NCB over een zogenaamde leskist. Deze leskist bestaat uit drie delen, twee kistjes van 50 x 50 x 50 cm en een kokerrol. De inhoud van deze kisten is zeer geschikt om te gebruiken bij voorlichting/les op scholen over de moderne bijenhouderij. Ook te gebruiken bij voordrachten bij verenigingen of instellingen die meer willen weten over de bijenhouderij.

De leskist kan vanaf heden opgehaald worden bij onderstaand adres. De kosten zijn f 15,- per week en u dient zelf voor vervoer te zorgen. Het spreekt vanzelf dat de lener aansprakelijk gesteld wordt bij vernieling of vermissing van de materialen.

Inlichtingen: Secretariaat Bond van Bijenhouders NCB, t.a.v. J. Beekman, Spoorlaan 350, Postbus 91, 5000 MA Tilburg, tel. 013-378582 (alleen op maandag tussen 08.30-17.00 uur).

Drachtverbeteringscommissie

J. Beekman

Namens de voorzitter van de commissie, dhr. C. Havermans, werden de leden die namens de verenigingen zitting hebben in de overleggroep, uitgenodigd op maandag 8 augustus 1994 in het Noordbrabantse Natuurmuseum te Tilburg om de vergadering bij te wonen met als onderwerp 'Bestuivingsregeling 1995/1996 en invullen spuitschadeformulieren.

Aanwezig waren 16 verenigingen met in totaal 21 personen. De voorzitter opende de vergadering met de mededeling dat het mooie weer en de vakanties wel debet zullen zijn aan de slechte opkomst. Hij heet de aanwezigen hartelijk welkom en start snel met de vergadering.

Bestuivingsregeling 1995/1996

De voorzitter heeft alle artikelen van de regeling 1994 doorgenomen. De aanwezigen hebben vooral kritiek op artikel 2: vergoedingen plaatsen van bijenvolken. In 1. (a t/m f) is opgenomen dat enkele bedragen en de tijdsduur van staan in of bij het fruit in kassen en tunnels worden aangepast. Dit moet in het overleg met het LBS nog aan de orde gesteld worden. Als regel kan gesteld worden: dat kwaliteit van de bijenvolken moet voldoen aan het gestelde in de regeling, en dat dit verwacht mag worden van de imkers die zich met bestuiving bezighouden.

Invullen spuitschadeformulier

De voorzitter benadrukt nogmaals dat bij spuitschade altijd een spuitschadeformulier ingevuld dient te worden. Het formulier opsturen naar dhr. C. Havermans en/of naar het secretariaat van de Bond. De inzender moet zelf een kopie houden. Het formulier is door de voorzitter met de aanwezigen doorgenomen. Hij benadrukt dat het zaak is om niet alles op te ruimen bij spuitschade (dode bijen) maar te wachten tot de bevoegde instanties geweest zijn. Let ook op dat zogenaamde spuitschade geen hongers is! Ga bij twijfel te rade bij een 'vakman imker'.

Ingezonden formulieren

Dhr. C. Smeekens geeft een overzicht van de teruggang sedert 1990 t/m 1993 van het aantal ingezonden formulieren. Hij benadrukt nogmaals 'stuur een spuitschadeformulier in als er schade is'. Zonder bewijsstukken kunnen bepaalde gewasbeschermingsmiddelen e.d. indien deze giftig zijn voor bijen, nooit onder de aandacht van de bevoegde autoriteiten gebracht worden, die deze middelen kunnen verbieden en/of de regels voor gebruik aan kunnen scherpen.

Braaklegregeling

Dhr. C. Smeekens geeft een korte uitleg van op handen zijnde nieuwe richtlijnen braaklegregeling. De vergadering zit in het zogenaamde natuurspakket, dat het volgende inhoudt: gericht op ganzen en vogels in open veld, gericht op bloembezoekende insecten, dekking voor het wild en beheer gericht op akkeronkruiden.

Overeenkomst imker(-en), teler

Ook dit formulier is door de voorzitter met de aanwezigen doorgenomen en zal op een klein puntje moeten worden aangepast.

De voorzitter sloot de vergadering om ± 22.00 uur, nadat hij de aanwezigen had bedankt voor hun inbreng.

Van de bestuurstafel

J. Beekman

De vergadering van het bondsbestuur vond plaats op donderdag 11 augustus 1994. Het volgende is besproken:

Amerikaans vuilbroed

De Voorzitter doet uitgebreid verslag van de vergadering over Amerikaans vuilbroed die hij heeft bijgewoond op 3 augustus jl. Aanwezig waren o.a. afgevaardigden van de vijf imkersorganisaties, de studieclub Buckfast, de RVV, de VD, GD en wetenschappelijke medewerkers.

Aan de orde is geweest:

- Maatregelen op lange termijn wat de bestrijding van Amerikaans vuilbroed betreft.

- Een totale registratie van de imkerij.

- Er zou een nationale gezondheidsdienst voor de bijenhouderij moeten komen.

Deze vergadering heeft binnenkort een vervolg.

• Leskisten

weer in beheer bij de Bond van Bijenhouders NCB (zie bericht elders in dit blad).

- Plan voor het planten van 5,5 hectare bos in Boxmeer, aangevraagd door vereniging Sambeek. Plan is verzonden aan de gemeente Boxmeer.

- Notulen algemene vergadering d.d. 9 april 1994 zijn goedgekeurd en kunnen verzonden worden.

• Studiedag 1994:

De brieven die naar inleiders, medewerkers ed. verzonden moeten worden zijn in concept klaar. Nog controleren.

- Verslag van de drachtverbeteringsvergadering d.d. 8 augustus jl.:

In deze vergadering zijn de vergoedingen, de voorwaarden, de verplichtingen van de imker en teler besproken met betrekking tot het plaatsen van bijenvolken voor bestuiving. Het overeenkomstformulier is evenzo besproken. Hier en daar zijn enkele wijzigingen aangebracht die aan de vertegenwoordiger van de Bond (dhr. C. Havermans) zijn meegegeven ter discussie in het overleg bij het LBS. In deze vergadering is ook het invullen van het spuitschadeformulier aan de orde geweest. Dhr. C. Smeekens heeft de nieuwe braaklegregeling besproken en het overzicht van de ingezonden spuitschadeformulieren van de laatste jaren. Er was een afname te zien. Bij spuitschade altijd een formulier invullen!

De veroorzaker van de spuitschade in West-Brabant is bekend. De getroffen imkers die spuitschade op tijd gemeld hebben, gaan de veroorzaker aansprakelijk stellen voor de geleden schade.

• Bijen over de grenzen heen:

Dit punt zal in de eerstvolgende Bedrijfsraadsvergadering aan de orde gesteld worden. Wie geeft een gezondheidsverklaring voor bijen af en waar moet de imker zijn voor deze verklaring? Dit onderwerp wordt versneld behandeld omdat een van onze zeer goede imkers een vervoersverbod kreeg opgelegd door de Duitse autoriteiten. De bijen waren weliswaar zonder gezondheidsverklaring van Nederland over de grens gebracht, maar dit deed de imker al jaren zonder dat het problemen opleverde. De bespreking vindt nu plaats omdat het traject dat afgelegd moet worden om een gezondheidsverklaring voor bijen te krijgen, ondoorzichtig is.

VBBN

Ledenwerving

Heyta van der Reijden-Rynja

In januari heb ik via de Nieuwsbrief de secretarissen van alle subverenigingen opgeroepen om aan het Algemeen Secretariaat de namen van cursisten door te geven, zodat wij hen een informatiepakket met aanmeldingsformulier konden sturen. Daarop is een flink aantal aanmeldingen gevolgd. Volgend jaar willen wij deze actie graag voortzetten. Voor subverenigingen ligt een informatiepakket 'Ledenwerving' klaar, met daarin tips hoe men een drie-daagse kennismakingscursus kan opzetten, hoe de pers benaderd kan worden en hoe men de leden aan zich kan binden. Ook kunnen er aanmeldingsformulieren besteld worden op naam van de subvereniging en is er een ledenwervingfolder die eventueel met gegevens van de eigen subvereniging kan worden aangevuld. De subverenigingen die de meeste nieuwe leden hebben bijgeschreven krijgen van het HB een presentje. Het gaat hierbij wel om nettogroei, dus vijf nieuwe leden en tien eraf telt niet!

Bij een totale groei van zeven leden krijgt de subvereniging f50. Bij een totale groei van tien leden is dat f100. De relatief meest gegroeide subvereniging krijgt een 6-ramer cadeau en de subvereniging met de meeste nieuwe leden een 10-ramer. 'Relatief meest gegroeid' wil zeggen dat een subvereniging die van 10 naar 12 leden gaat het beter heeft gedaan dan een subvereniging die van 100 naar 119 leden is gegaan (respectievelijk 20% en 19%). Op die manier hebben ook de 'kleintjes' een kans om in de prijzen te vallen.

Wij houden de telling voor u bij, de winnaars krijgen voor het eind van het jaar bericht.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Helaas, het vuilbroed blijft onze gemoederen bezig houden. Weer nieuwe uitbraken of beter het gevolg van eerdere uitbraken. Triest voor de imkers die het treft en laten we een beroep doen op hun collega's om hen te helpen weer een nieuwe stand op te bouwen. En uiteraard zorgelijk voor ons allemaal, want wij zijn deze narigheid nog niet kwijt. We moeten erg op onze hoede zijn en voorlopig alle uitwisselingen van bijen en materiaal beperken.

Zoals aangekondigd, hebben we op 3 augustus in het Bijenhuis een gesprek hierover gehad met vertegenwoordigers van allerlei kanten in de bijenhouderij. Ik heb ze genoemd in mijn vorige 'PC'. Ondanks de vakantie was elke tak ook vertegenwoordigd. Zoals dat gaat bij een gesprek met mensen uit verschillende gebieden, is er breed gesproken en moesten we eerst tijd besteden aan beeldvorming: wat is de stand van zaken?

Vervolgens hebben we geconstateerd dat het nu weinig zin meer heeft voor dit jaar nog nieuwe maatregelen te treffen. Je zou kunnen denken aan beperking van de thuisreis van de heide of uit de polder van kasten die niet onder het reisverbod vallen, maar daarvoor ontbreekt de wettelijke basis en je zou het de eigenaars wel heel lastig maken. En wie zou controleren dat men zich aan dit vrijwillige reisverbod houdt? Wel moeten we ons nu goed gaan voorbereiden op het nieuwe seizoen.

Daarvoor zijn afspraken gemaakt. De VD en Ambrosius-hoeve onderzoeken de mogelijkheid en kosten van ontsmetting van materiaal door gammastralen. De Koninginneteeltcommissie bereidt regels voor over koninginneteelt in het volgend seizoen; de ziektebestrijders van de organisaties overleggen onderling én met de VD om een nieuw gezondheidsprogramma te starten en ik oriënteer me op de mogelijkheid van registratie van imkers, al was het maar om bij nieuwe haarden sneller de contacten te kunnen opsporen.

Inmiddels heb ik nog weer een gesprek gehad met de Dienst Gezondheidszorg voor Dieren over hun eventuele hulp aan ons en helaas loop je overal op tegen bezuinigingsacties van de overheid en gelet op de kabinetsplannen ontdek je weinig lichtpuntjes.

Toch moeten we ons realiseren dat wij niet het enige land zijn met vuilbroed en dat andere landen er al een ruime ervaring mee hebben. Wij zijn lang gespaard gebleven. Maar in die andere landen wordt nog druk geïmkerd en zo kunnen wij dat straks ook. En hoe somber waren we niet toen Miss varroa in aantocht was en al is ze nog steeds niet populair, zij is ons niet de baas geworden. Het vergt wel meer van onze nauwkeurigheid en discipline, maar zoals ik vorige keer zei, dat kunnen we van onze bijen afkijken. Het zou alleen goed zijn als de Ambrosiushoeve de ruimte kreeg om ons door onderzoek verder op weg te helpen.

Zo heeft de Ambrosiushoeve op verzoek van de AID een groot aandeel gehad in het vaststellen van de oorzaak van de grote bijensterfte in Rijsbergen en Zundert, waardoor gebleken is dat de fout lag bij de teler van skimmia's. Het doet je goed te lezen dat de imker die 23 volken verloor, zijn stand al weer bijna op sterkte heeft. Bemoedigend voor de vuilbroedslachtoffers.

Op de agenda voor september staat een 'brainstormsessie' met enkele mensen over de jubileumviering, de septembervergadering van HB met de groepsbesturen en een HB-vergadering. Het is maar goed dat de inwintering bijna achter de rug is. Oh ja, u vergeet toch de varroamijtbestrijding niet door de vuilbroedzorgen?

*De stand van de VBBN afdelingen Bennekom en Ede.
Foto J. Beetsma*

Bijenteelt en bestuiving op Fleurig '94 te Ede

Joop Beetsma

Van 11 tot en met 24 augustus werd op het landgoed 'De Valouwe' in Ede de manifestatie Fleurig '94 gehouden. Tientallen plantenkwekers en hoveniers hadden ca. 12.000 m² van het expositie terrein omgetoverd tot modeltuinen, compleet met vijvers, fonteinen en watervallen. Daarnaast waren de leveranciers van tuinhuisjes, -meubels en kassen ruim vertegenwoordigd. 's Avonds was het gehele terrein met fakkels en schijnwerpers feestelijk verlicht. Deze manifestatie trok 80.000 bezoekers. Leden van de VBBN-subverenigingen Bennekom en Ede hadden al ruim van te voren plannen gemaakt om een stand in te richten. Met het expositiemateriaal uit het Bijenhuis en de korvencollectie van de subvereniging Ede, werd in de open lucht een aantrekkelijke voorlichtingsstand over de bestuiving door bijen ingericht. De veiling van Kesteren had voor dit doel fruit beschikbaar gesteld. In een tuinhuisje werd een videofilm vertoond over de biologie van de honingbij en het belang van de bijen voor de bestuiving van gewassen en wilde planten. Op de tuinbank voor het huisje kwamen regelmatig groepjes bezoekers uitrusten om tegelijkertijd van de film te genieten. De buiten opgestelde vitrines, de korf, waarin men via een spiegel de bijen aan het werk kon zien, en de

Ook de ANI was met een fraaie stand aanwezig. Volgend jaar misschien samen met de VBBN? Foto J. Beetsma

observatiekast waren aanleiding tot veel vragen en opvallend vaak van bezoekende imkers!

De verkoopstand was opgebouwd van berkenstammetjes en afgedekt met een strodek. De verkoop van honing, snoepjes en koeken liep gesmeerd. Vooral de versgetapte phaceliahoning in een pot met een speciaal ontworpen 'Fleurig' etiket ging grif van de hand. Aan alle kopers en belangstellenden werd een door de voorzitters van de VBBN en van de subverenigingen Bennekom en Ede voor dit doel samengesteld voorlichtingsboekje uitgereikt. Naar aanleiding hiervan zullen naar verwachting veel kinderen op school een spreekbeurt over bijen houden. De stand werd in een drieploegendienst, van 10 uur 's ochtends tot 11 uur 's avonds, bemand door twee of drie personen. In totaal hebben 23 leden in deze ploegendienst meegedraaid! De samenwerking liep perfect.

De Eper bijen- en honingmarkt

De extreme zomer 1994 is met een natte juni- en een warme juli maand voor veel imkers niet gunstig geweest voor de productie van honing. Desondanks werd er op 3 augustus 520 kg honing in potten aangevoerd, waarvan ruim de helft verkocht werd. De aangevoerde 18 kg raathoning werd bijna geheel verkocht.

Voor de honingkeuring waren er tien inzendingen van vier inzenders. Dit leverde voor hen eerste prijzen A, B en C op (100, 99, respectievelijk 98 punten). De heer P. School uit Epe leverde een uitstekende prestatie met 100 punten voor vloeibare honing en 99 punten voor heidehoning. Het optreden van besmettingen met Amerikaans vuilbroed (recentelijk dicht bij huis in Nunspeet), heeft duidelijk invloed op de verkoop van bijenvolken gehad. De imkers proberen te voorkomen om besmette volken in huis te halen. Toch werden er veertig bijenvolken aangevoerd. Voor kastvolken werd gemiddeld f 110,- betaald, voor korven en 6-ramers f 50,-. De prijs voor de grootste aanvoer van volken ging naar D.J. Kuiperij uit Silvolde die met 14 volken aanwezig was. Er werden geen volken voor de keuring aangeboden. Indien een volk met AVB besmet zou zijn, zou het keuren een onverantwoord risico voor de keurmeester zelf opleveren.

Op de 42-ste Eper bijenmarkt ontbrak uiteraard de eigen verenigingskraam niet. Er werd propagandamateriaal aangeboden en reclame voor de in het voorjaar 1995 te starten beginnerscursus werd gemaakt. Voldoende cursisten meldden zich aan maar er kunnen er nog enkelen bij. Tevens werd er een prachtige bijenvideofilm vertoond en ontbrak de demonstratiekast met bijen niet. Ook in het Dr. Loeffpark stond een bijenvolk in een glazen demonstratiekast opgesteld.

Hoewel de bijenmarkt al om 07.30 uur begon, vond de officiële opening zoals gebruikelijk om 10.00 uur door de burgemeester plaats. Na een inleidend woordje door de secretaris van de bijenvereniging, de heer M.C.A. Bijleveld, gaf burgemeester De Loor een interessante lezing over wat er allemaal met honing door de eeuwen heen werd en nog wordt gedaan. Zelfs een recept voor een huidcrème voor de dames ontbrak niet. De volgende Eper bijen- en honingmarkt zal worden gehouden op 2 augustus 1995.